د افغانستان اسلامي امارت
د لوړو زده کړو وزارت
شيخ زايد پوهنتون
څېړنې معاونيت
**د شيخ زايد پوهنتون علمي–څېړنيز ژورنال**

# د ټولنيزو علومو اړوند د ساحوي او کتابتوني علمي مقالو د ليکنې لاربښود

**کال:** **۱۴۰۲ هـ ش**

# شیخ زاید پوهنتون

## د څېړنې معاونیت

## د شیخ زاید پوهنتون علمي- څېړنیز ژورنال

## د ټولنیزو علومو اړوند

# دکتابتوني او ساحوي علمي مقالو د لیکنې لارښود

په ټوله کې څېړنیزې مقالې د بڼې له مخې په کتابتوني او ساحوي وېشل شوې دي، چې دلته د دواړو ډولونو د لیکنې په موخه لارښود یا رهنمود وړاندې کېږي.

### ۱- د کتابتوني مقالې لیکنې لارښود

کتابتوني څېړنه له هغه څېړنې څخه عبارت ده، چې د کتابتون او ارشیف له موادو او سرچینو پربنسټ تر سره کېږي، څېړونکی د موضوع د انتخاب وروسته اړوندې موضوع ته په کتو په کتابتون کې باوري او معتمد کتابونه، ژباړې، علمي مجلې، او د کتابتون اړوند نور مواد پلټي او مواد راټولوي، څو په نوښت او ابتکار او یا د نورو څېړنو په تایید خپله څېړنه بشپړه کړي.

### د کتابتوني مقالې جوړښت

په کتابتوني مقاله کې د لاندې عناصرو شتون اړین او لازمي دی:

- د مقالې عنوان (Title )
- د لیکوال نوم ( Author Name ) او د لیکوال پته ( Author Address )
- د مقالې لنډیز ( Abstract )
- کلیدي کلمې( Keywords )
- سریزه/ پیژندګلوي ( Introduction )
- د مقالې موخې (Objectives)
- کړنلاره او کارتوکي ( Methods & Materials )
- د مقالې اصلي متن یا منځپانګه (Text Body )
- پایله ( Result)
- وړاندیزونه ( Recommendations)
- لنډیز (Abstract)
- اخځلیکونه (References )

## ۲- د عملي یا ساحوي مقالې لیکنې لارښود

- ساحوي څېړنه له هغه څېړنې څخه عبارت ده، چې په ساحه کې د سروې، مشاهدې، مرکې، پوښتنلیکونو له لارې سرته رسیږي او د ساحوي مقالې جوړښت په لاندې ډول دی.

**د ساحوي مقالې جوړښت**

په ساحوي مقاله کې د لاندې عناصرو شتون اړین دي:

- د مقالې عنوان (Title )
- د لیکوال نوم ( Author Name )
- د لیکوال پته ( Author Address )
- د مقالې لنډیز ( Abstract )
- کلیدي کلمې( Keywords )
- سریزه/ پیژندګلوي ( Introduction )
- د مقالې موخې (Objectives)
- کړنلاره او کارتوکي ( Methods & Materials )
- د مقالې اصلي متن یا منځپانګه (Text Body )
- پایله ( Result) لیکنې تګلاره
- د مناقشه (Discussion) لیکنې تګلاره
- نتیجه ګیري (Conclusion )
- وړاندیزونه (Recommendations )
- مننلیک (Acknowledgment )
- اخځلیکونه (References )

## د کتابتوني او ساحوي څېړنې د عناصرو تشریح او د لیکنې تګلاره یې

### ۱- د مقالې عنوان (Title)

د مقالې موضوع به نوې او د وخت د غوښتنو مطابق وي، له دې وړاندې به په نورو نړیوالو او داخلي ژورنالونو او مجلو کې نه وې خپره شوې، د علمي مقالې عنوان باید په بشپړه توګه معنا لرونکی او د متن سره مطابقت ولري او د پاڼې په منځ کې ولیکل شي، د عنوان فونټ به یې(۱۴) (Bold) وي او د کلمو شمېر به یې له ( ۱۵) نه زیاتیږي

### ۲- د څېړونکي/څېړونکو پېژندنه

د مقالې لیکونکي/ لیکونکو علمي رتبه، بشپړ نوم، تخلص، پوهنتون، پوهنځی، څانګه او ایمېل پته دې د پاڼې سر ښي اړخ ته ولیکل شي او ورسره متصل دې د لیکوال ادرس (پوهنتون، پوهنځی او څانګه) هم ولیکل شي. او د لیک اندازه به یې (۱۱) وي.

### د لیکنې تګلاره یې

د لیکونکي یا لیکونکو د نوم په لاندې کرښه کې، د هغې مؤسسې نوم راځي چې لیکوال یا لیکوالان په هغې کې په کار بوخت دي. که چېرې یوه څېړنه د دوو یا څو کسانو په‌واسطه ترسره شوې وي او هغوی ټول په یوه پوهنتون یا مؤسسه پورې

تړاو ولري، د مؤسسې نوم یو ځل او بیا ورپسې د لیکونکي نوم ذکر کیږي؛ خو که هر یو له لیکونکو په بېلابېلو سازمانونو پورې تړاو ولري، باید د هر یوه د نوم په لیکلو پسې متصل د اړوند سازمان نوم ولیکل شي. د لیکوالانو د نومونو د لیکلو ترتیب داسې دی چې په څېړنیز کار کې د ګډون کولو په تناسب یو په بل پسې باید ولیکل شي.

### ۳- د مقالې لنډیز (Abstract)

په ملي ژبه د لنډیز د کلمو شمېر دې له (۲۰۰- ۲۵۰) پورې وي، د لیکو ترمنځ فاصله دې یو (۱/۰) وي، د لنډیز عنوان فونټ دې (۱۲) (Bold) وي.

### د لنډیز لیکنې تګلاره

په ملي ژبه د څېړنې په لنډیز کې د یوه پاراګراف به بڼه د څېړنې مهمې موضوعګانې، چې د څېړونکي د تشریح او وضاحت پرته د هغه اصلي اندونو ته اشاره شوې وي، په ماضي کلمو به لیکل کیږي. په څېړنه کې د ټولې څېړنې لنډیز اړین دی؛ ځکه چې د همدې لنډیز د مطالعې پر اساس د ټولې څېړنې غوره والی څرګندیږي او لوستونکي دې ته اړ کوي، چې یاده څېړنه تر پایه ولولي. د یادونې وړ ده چې د لنډیز متن د ټولې مقالې د بشپړ کېدو څخه وروسته چمتو کیږي.

### ۴- کلیدي کلمې( Key words)

د مقالې د لنډیز په وروستۍ کرښه کې د کلیدي کلمو راوړل اړین دي.

### د کلیدي کلمو (Key words) د لیکنې تګلاره

کلیدي کلمې (Key words) له لنډیز وروسته په لاندې معیارونو لیکل کیږي:

۱- کلیدي کلمې به د څېړنې محتوا سره نږدې اړیکې لري.

۲- په کلیدي کلمو کې به منلي او معیاري اصطلاحات کارول کیږي.

۳- د کلیدي کلمو شمېره به (۵- ۷) پورې وي.

۴- کلیدي کلمې به د الفبا تورو په ترتیب لیکل کیږي

### ۵- د مقالې سریزه (Introduction)

سریزه د څېړنې اساسي او اړینه برخه ده، ډېری لوستونکي په سریزه کې د څېړنې اهمیت او غوره والی لټوي؛ ځکه چې څېړونکی په سریزه کې د موضوع پر ارزښت او اهمیت خبرې کوي.

### د سریزې(Introduction) لیکنې تګلاره

په سریزه کې د لاندې عناصرو شتون اړین دی:

أ- سریزه به په بسم الله الرحمن الرحیم او هم د الله تعالی په حمد او ثنا سره پیل شي؛ خو په خطبه کې دې داسې الفاظ وکارول شي، چې د څېړنې موضوع ته پکې اشاره شوې وي.

ب- له خطبې وروسته د څېړنې د اړتیا او د موضوع وضاحت وروسته دې لاندې عناوین وڅېړل شي:

- څېړنیزه ستونزه(اختیاري)
- د څېړنې موخې(اصلي، فرعي)(لازمي)
- پخوانیو لیکنو ته کتنه(اختیاري)

- د څېړنې اهميت(لازمي)
- د څېړنې مواد او تګلاره(لازمي)

**۶- د مقالې څېړنې موخې** (Objectives)

اهداف يا موخې له هغه څه عبارت دي، چې څېړونکی بايد د څېړنې په اوږدو کې ځان ور ورسوي، هغه که کلي اهداف وي او که فرعي.

**په مقاله کې د موخې ليکنې تګلاره**

د څېړنو په موخو کې بايد (SMART) ته بشپړه پاملرنه وشي، يعنې:

۱- Specific: موخې بايد مشخصې وي.

۲- Measurable: موخې بايد د اندازه ګېرۍ وړ وي.

۳- Achievable: موخې بايد د لاس رسي وړ وي.

۴- Realistic: موخې بايد په واقعيت ولاړې او رېښتيني وي.

۵- Time able: په موخو کې بايد وخت په پام کې نيول شوی وي.

په ټوله کې موخې په دوه ډوله دي: ۱- اساسي موخې.۲- فرعي موخې.

**۱- اساسي موخې**

په څېړنه کې کلي موخې څېړونکي په يوه داسې جمله کې رانغاړي، چې په څرګندو الفاظو په لنډه توګه د لوستونکو لپاره د فهم او ادراک وړ وي.

**۲- فرعي موخې**

د څېړنې د کلي موخو د وېش او ماتوالي پراساس کوچنۍ او جزيي موخې په لاس راځي، له همدې امله جزيي موخې کلي موخو ته ګام پرګام د رسېدو لاره ده.

**۷- د مقالې د څېړنې اهميت او د ليکنې تګلاره يې**

په هره څېړنه کې د څېړنې اهميت او اړتيا په ګوته کول اړين ګام دی، چې په ټوله کې بايد د څېړنې په اهميت ليکنه کې لاندې پوښتنې ځواب شي:

۱- په ترسره شويو څېړنو کې څه نيمګړتيا وه، چې ته يې هم د يادې موضوع څېړنې ته وهڅولې؟

۲- د څېړنې په اهميت کې بايد څرګنده شي، چې ولې زما څېړنه مهمه ده؟

۳- په ټولنه کې کوم ډول او څه ډول لوستونکو سره مرسته کولای شي؟

۴- د څېړنې د بشپړولو وروسته به په ټولنه کې څه ډول مثبت تغييرات راولي؟

کېدای شي د څېړنيزې موضوع په تړاو زياتې څېړنې شتون ولري؛ خو شونې ده، چې ترسره شوې څېړنې به يوشمېر نيمګړتياوې هم لرې؛ نو د خپلې څېړنيزې موضوع د غوره کولو په پار دې لوستونکو ته اهميت جوت او څرګند کړې او دا دې په اثبات ورسوي، چې زما څېړنې ته په ټولنه کې څومره اړتيا وه او په ټولنه کې له کوم ډول کسانو سره مرسته کولای شي او هم په ټولنه کې به دا ډول مثبت تغييرات هم راولي.

### ۸- د مقالې څېړنې کړنلاره اوکار توکي

څېړونکی بايد د خپلې څېړنې او ليکنې روش او تګلاره څرګنده کړي، څېړونکی بايد (د څېړنې منهج او تګلاره) ترعنوان لاندې د خپلې څېړنې ډول څرګند کړي، يعنې څېړنه يې کتابتوني ده، که ساحوي او که لابراتواري او نور... همدا ډول څېړونکي بايد له هغه مېتود يادونه وکړي، کوم چې د څېړنې په اوږدو کې ترې ګټه اخلي، يعنې: د څېړنې مېتود يې تاريخي دی، که د سروې، تجربوي مېتود دی، که استدلالي، که استقرائي او که استردادي مېتود او نور... په دې معنا چې څېړونکی بايد خپلو لوستونکو ته خپل عمومي او ځانګړې منهجونه يا مېتودونه روښانه کړي.

همدا ډول څېړونکی بايد څرګنده کړي، چې څه ډول معلومات راټولوي، يعنې د پوښتنو پراساس که د مرکې او که د مشاهدې او نورو... پراساس. او هم بايد دا څرګنده کړي، چې لومړی له کوم ډول سرچينو څخه ګټه اخلي او ورپسې له کوم ډول.

د څېړنې په منهج او تګلاره کې دې د هغه تفسير يادونه هم وکړي، چې د څېړنې په اوږدو کې د قرآني آيتونو تفسير او ژباړه ترې کوي.

**يادونه:** د سريزې وړاندې او د سريزې شامل عنوانونو د فونټ اندازه دې (۱۲) Bold) وي.

### ۹- د مقالې اصلي متن يا منځپانګه (Text Body )

د مقالې د منځپانګې د ليکنې پرمهال دې لاندې ټکي په پام کې ونيول شي:

- د مطالبو په ليکنه کې دې له امانتدارۍ څخه کار واخېستل شي، يعنې هر مطلب دې خپل اصلي ماخذ او ليکوال ته منسوب شي او د همغه ماخذ اړوند جلد او صفحه، بلکې د ماخذ ليکنې ټولې ځانګړنې دې وليکل شي.
- د قرآن کريم آيتونو او نبوي حديثو په ليکنه او ژباړه کې دې دقيق اوسي، د قرآني آيتونو په ليکنه کې دې په حفظ تکيه نه کيږي؛ بلکې له قرآن کريم څخه دې وليکل شي او قرآني آيتونه دې په خنجري لينديو ( ) کې ونېول شي.
- په نبوي حديثو کې دې هڅه وشي، چې حديث لومړی په صحيحينو(صحيح البخاري، صحيح المسلم) کې ولټول شي، که په صحيحينو کې پيدا نه شي؛ نو بيا دې په نورو سننو(سنن ترمذي، سنن ابوداود، سنن ابن ماجه، سنن نسايي) کې ولټول شي او هم دې له صحيحينو پرته نور احاديث بشپړ تخريج شي.
- په مورنۍ ژبه کې دې د بهرنيو کلمو له کارونې ډډه وشي او که د بهرنيو کلمو کارونه اړينه وه؛ نو په ليندیو کې دې د مورنۍ ژبې معنا هم وليکل شي.
- څېړونکي دې هڅه وکړي، چې علمي مقاله زياته اوږده نه کړي، کله چې د څېړنيزې ستونزې په حل کې د موخې معلومات وليکل شي بسنه کوي، له همدې امله د ټولې مقالې د کلمو شمېر به له (۵۰۰۰- ۶۰۰۰) نه زياتيږي.
- مطالب دې په ساده او روان نثر په سمه بڼه وليکل شي، د پښتو ژبې ياګانې او ليکنښې دې پکې په بشپړه توګه مراعات شي، په څېړنه کې دې املاء او انشاء ته بشپړه پاملرنه وشي او هم دې ټول ژبني قواعد او ادبيات په نظر کې ونيول شي.
- په پښتو ژبه د مقالې اصلي متن فونټ به(Pashto Nazo) وي او د دري ژبې فونټ به (Bahj Zar)، وي، همدا ډول په متن کې دې د بوې ژبې لپاره له يوه فونټ څخه ګټه واخېستل شي، چې د ليک اندازه به يې(۱۲) وي، د عربي متن د ليک ډول دې(Traditional Arabic) وي، چې د ليک اندازه به يې(۱۳) بولډ وي، د انګليسي متن د ليک بڼه دې ( Times New Roman) وي، چې د ليک اندازه به يې(۱۲) وي .
- د متن په اوږدو کې د عنوانونو فونټ به (۱۲) Bold) وي، د عمومي ليکنې(متن) فونټ به ۱۲ وي.
- د جملو ترمنځ فاصله دې (۱۵/ ۱) سانتي وي.

- د هر پاراګراف پیل دې له نوي لاین یا کرښې څخه  وشي، لومړی کرښه یې باید یو (indent) مخکې لاړه شي او یا دې له مخکې پاراګراف څخه یو انټر(Enter) لاندې نوی پاراګراف پیل شي.
- په مقاله کې باید تصویرونه، ګرافونه، جدولونه او شکلونه روښانه او شمېره لرونکې وي او که له انټرنیټ څخه اخېستل شوې وي؛ نو باید د سایټ بشپړه پته ولري.
- - کارول شوي منابع دې په متن کې د (APA) تګلارې مطابق ثبت شي، او هم په پای کې دې د منابعو لیکلړ د الفبا تورو په ترتیب د (APA Style) مطابق ترتیب شي.

### ۱۰- د مقالې موندنې

د منځپانګې له بشپړتیا وروسته دې د څېړنې پایله(Result)، مناقشه (discussion) او نتیجه ګیري (Conclusion) ولیکل شي او د عنوانونو اندازه دې (۱۲) بولډ وي.

**أ- پایله ( Result) لیکنې تګلاره**

څېړونکی دې د څېړنې په پایله کې د خپلو تجربو عمومي انځور وړاندې کړي.

د څېړنې په نتایجو کې باید د څېړنې پوښتنو او فرضیاتو ته ځواب وویل شي؛ پرڅېړونکي لازم دي، چې په نتیجو کې د فرضیاتو او ستونزو د تشریح لپاره کافي دلایل ذکر کړي.

د څېړنې نتایج د څېړنې په اوږدو کې د څېړونکي د موندنو یو لنډیز دی، له همدې امله دې په نتایجو کې له زیات تفصیل او تشریح پرته په لنډو، څرګندو او مفهوم لرونکو الفاظو ولیکل شي؛ مغلقې کلمې او جملې باید په پایله کې ځای پرځای نه شي.

د څېړنې نتایج د اصلي متن له بشپړلولو وروسته لیکل کیږي.

هره نتیجه باید د پاراګراف په بڼه ولیکل شي او هم به شمېره لرونکې وي؛ ځکه هره پایله یوه ځانګړې لاسته راوړنه ده.

په پایله کې دې داسې نوې ټکي نه لیکل کیږي، چې په منځپانګه کې پرې بحث نه وي شوی.

په پایله کې به د څېړنې لنډیز Abstract نه لیکل کیږي، یعنې د دواړو ترمنځ به توپیر شتون لري.

**ب- د مناقشه (Discussion) لیکنې تګلاره**

د څېړنې د مناقشې په برخه کې د موضوع اړوند ترلاسه شوې پایلې تفسیر او تعبیرېږي، موندنې او د موجوده شواهدو مناقشه کیږي او په دې برخه کې لاندې عمده ټکي د مناقشې لاندې نیول کیږي:

۱- د څېړنې موضوع ته په کتو په لنډ ډول د څېړنې اصلي نتایج ذکر کیږي.

۲- د څېړنې موخو ته په کتو ترلاسه شوې پایلې په دقیق ډول تفسیر او تعبیرېږي.

۳- په تېرو علمي او څېړنیزو اثارو کې د ترلاسه شویو نتایجو او موجوده شواهدو ترمنځ پرتلنه کیږي.

۴- په علمي او څېړنیزو اثارو کې د ترلاسه شویو پایلو او د موجوده موندنو ترمنځ څه ډول توپیر شتون لري او د دواړو توپیرونو او ورته والو ترمنځ منطقي تفسیر او تعبیر کیږي.

۵- د څېړنیز کار د قوت او کمزورتیا ټکو بیانول، د څېړنې په اوږدو کې محدودیتونو، ستونزو او تېروتنو یادونه او هم یې د څېړنو په پایلو د ممکنه اغېزو یادونه.

۶- د څېړنې د ترلاسه شویو پایلو په نظر کې نیولو سره د راتلونکو څېړنو لپاره وړاندیزونه او فرضیې وړاندې کول.

**ج- نتیجه ګیري** (Conclusion) **لیکنې تګلاره**

نتیجه ګیري له څېړنې څخه د ترلاسه شویو نتایجو په استناد او له نتایجو څخه په تعبیر سرته رسیږي او په دې برخه کې د څېړنیزې ستونزې لنډ ځواب لیکل کیږي.

۱۱- **وړاندیزونه** (Recommendations ): د څېړنې وړاندیزونه باید د څېړنې نتایجو، مناقشه او نتیجه ګیري سره اړیکه ولري او له هغو یې باید الهام اخیستی وي او معمولًا په دوو صورتونو کې مطرح کیږي:

۱- تطبیقي وړاندیزونه. ۲- څېړنیز وړاندیزونه.

۱۲ - **مننلیک** (Acknowledgment): په دغه برخه کې د هغو ادارو یا اشخاصو څخه مننه کیږي چې د څېړونکي سره یې د دغې څېړنې په ترڅ کې مرستې یا همکاری ترسره کړېدي.

۱۳- Abstract

په انګیسي ژبه د لنډیز Font دې (Times New Roman) وي، چې د لیک Size دې (۱۲) وي، د لیکو ترمنځ فاصله دې (۱.۰) وي او د کلمو شمېر دې له ( ۲۰۰- ۲۵۰) پورې وي. د Abstract وروسته دې کلیدي کلمې (Key Words ) هم په انګلیسي ژبه ولیکل شي، چې د کلمو شمېر به یې له (۵- ۷) پورې وي. د Abstract سر ته دې د مقالې لیکوونکي بشپړ نوم، علمي رتبه، پوهنځی، څانګه، ګرځنده شمېره، برښنالیک، د تقریظ ورکوونکي بشپړ نوم، د مقالې عنوان هم په انګلیسي ژبه ولیکل شي.

۱۴- **مصادر اومراجع** (References)

د مقالې په پای کې به د منابعو فهرست د الفبا تورو په ترتیب د لایحې مطابق په (APA Style) ترتیب شي او لږ ترلږه باید له اتو (۸) مأخذونو څخه ګټه واخېستل شي او هڅه دې وشي چې نوې او اصلي ریفرېنسونه وکارول شي.

**د لارښود مصادر او مراجع**


1. أبو سلیمان، عبدالوهاب ابراهیم.(۱۹۸۶م). *کتابة البحث العلمي ومصادر الدراسات الاسلامیة*(ط.۲). جدة: دارالشروق.
2. التمیمي، محمد بن خلیفة بن علي.(۱۴۲۳هـ.ق). مقدمات في علم مقالات الفرق(ط. ۱). الکویت: غراس.
3. رحیم زی، حسام الدین.(۱۴۰۲). د علمي څېړنو تګلاره(د پوهنوال علمي رتبې تألیفي اثر). خوست: رحیمي خپرندویه ټولنه.
4. شلبي أحمد.(۱۹۹۷م).*کیف تکتب بحثا أو رسالة*(ط.۶). القاهره: مکتبة النهضة المصریة.
5. المرعشلي، یوسف.(۱۴۲۴هـ ).اصول کتابة البحث العلمي وتحقیق المخطوطات.(ط.۱).بیروت: دارالمعرفة.
6. وزارت تحصیلات عالي، ریاست تحقیق، تألیف وترجمه (۱۳۹۹هـ ل). رهنمود تألیف و ترجمه کتاب های درسی و ممد درسی و نګارش رسالۀ علمی- تحقیقی اعضای کادر علمی مؤسسات تحصیلات عالی ملکی.(ط.۱). کابل: مطبعه ریاست نشرات وزارت تحصیلات عالی.
7. Writing a scientific Research Article. www.Columbia.edu, Retrieved.8-7. Edited.


---

په پورته ډول د شیخ زاید پوهنتون د علمي – څېړنیز ژورنال د ټولنیزو علومو د برخې اړوند د کتابتوني او ساحوي مقالو د لیکنې لارښود دټاکل شوي پلاوي له لوري چمتو او صحت لري.

---

درنښت

**ترتیب کوونکي: پوهنوال زرولي صدیقي، پوهنوال محمد شفیق مندوزی، پوهندوی حسام الدین رحیم زی**